

Tudományos tájékoztatás a romániai magyar online portálokon.

Fő irány: a Transindex és a Maszol, exkurzus: Fötér.ro

PÉTER ÁRPÁD, PhD,
BBTE, PKKK / BBU, FSPAC
E-mail: peter.arpad1981@gmail.com

Abstract (Scientific Journalism on the Hungarian Online News Platforms from Romania. Case Studies: Transindex and Maszol, with Regards to Fötér.ro) : In our study we reviewed the main online news portals in Hungarian, published in Romania. In the focus of our researches, however, there were two sites, defining the flow of news reaching the „media consumers”, speakers of Hungarian language in Romania, namely Transindex.ro and Maszol.ro. At Transindex.ro we found that it had columns dedicated to science at the beginning, now it only retained the defining part of news about environmental protection (the column called „Think Outside the Box”). The Maszol.ro portal has columns devoted to science and technology, but they are updated on a random basis, and the theme is mainly taken over from the Hungarian press agency, MTI. The impact of this news agency - also on technical and scientific news - is also noticeable at the major news portals in Hungary (at Index.hu and Origo.hu), which maintain these specific columns. We can see that those two analyzed portals cite many scientific news that also appear on Index.hu or Origo.hu. Our conclusion is that these two news sites quote inconsistently from the general science and technology themes, but Transindex.ro is very consistent in the „TOTB” column, with a specific theme of environmental protection. On our last analyzed site, the Fötér.ro the scientific theme is subordinated to the general style of the site: the irony.

Keywords scientific journalism; Hungarian news portals; Romania; Transindex.ro, Maszol.ro; Fötér.ro

Rezumat (Jurnalism științific pe portalurile de știri în limba maghiară din România. Studiu de caz despre Transindex și Maszol, excursus: Fötér.ro) Rezumat: În studiul nostru am trecut în revistă principalele portale online de știri în limba maghiară, publicate în România. În focus-ul cercetărilor noastre însă au stat două site-uri, definitorii pentru fluxul de știri care ajung la „consumatorii” de mass-media, vorbitori de limbă maghiară din România, respectiv Transindex.ro și Maszol.ro. La Transindex.ro am constatat că la începuturi a avut coloane consacrate științei, acum a păstrat numai partea definitorie de știri despre protecția mediului (coloana denumită: „Think Outside the Box”). Portalul Maszol.ro are coloane consacrate științei și tehnicii, însă acestea sunt actualizate aleatoriu, și cu tematică preluată mai ales de la agenția de presă MTI din Ungaria. Impactul acestei agenții de presă – și la capitolul de știri tehnice și științifice – este de altfel sesizabilă și la marile portalurile de știri din Ungaria (de exemplu Index.hu și Origo.hu), care întrețin aceste coloane cu tematică specifică, și la cele două portaluri analizate întâlnim multe știri științifice care apar și la Index.hu sau la Origo.hu. Concluzia noastră este că aceste două site-uri de știri citează din tematica generală de știință și tehnologie inconsecvent, însă Transindex.ro este foarte consecvent în coloana „TOTB”, cu tematică specifică de protecția mediului. În cazul ultimului nostru site analizat, Fötér.ro, putem constata că aceasta subordonează și știrile științifice ironiei.

Cuvinte cheie jurnalism științific, portaluri de știri în limba maghiară, România, Transindex.ro, Maszol.ro, Fötér.ro

Amíg nagyobb, magyarországi online „hírújságok” esetében markáns a „Tech”- és „Tudomány”-típusú rovatok jelenléte – esetenként markánsan elkülönülve vagy akár egybemosódva is¹ – addig idehaza, a romániai magyar (online) médiára nem jellemző ennek a tematikának ilyen élesen elkülönülő rovatrendszerbe történő sorolása, illetve, ha van is ilyen rovat, a tematika elveinek konzekvens „betartásától” történő *el-különböződés* is lehet meghatározó,² és semmiképp sem találkozhatunk esetükben oly árnyalt és részletes, a technológia és a tudomány új-ságainak oly széles spektrumával, mint, mondjuk, az SG.hu portál esetében, amely, a mi értelmezésünkben, eleget tesz mind az alkalmi, szilánkos, szórt

tudományos érdekességszolgáltatás, mind pedig a strukturált tudomány-népszerűsítés követelményeinek.³ Azonban ez a típusú „infotainment”, tehát a mediált információ megértéséhez különleges, tudományos felkészítést nem igénylő, *élvezhető* formában tárolt tudományos információterjesztés, alkalmi vagy éppen vállaltan strukturált tudomány-népszerűsítés szerves része a Romániában működő online hírportáloknak is, amelyek vagy tág tudományos domíniumokból mazsoláznak – l. alább: mint pl. a Maszol –, vagy szűkebb tudástartomány helyi és globális vonatkozásairól szolgáltatnak átfogó (de nem mindig kimerítő) információfolyamot – l. alább: mint pl. a Transindex a környezetvédelmi cikkeit integrááló TOTB-rovatával.

Dolgozatunknak nem célja, hogy monografikus igényvel tárja fel a romániai székhelyű, magyar nyelven „közvetítő”, strukturált portálokon keresztül kommunikáló médiainstémények tudománymediáló gyakorlatát, hanem esettanulmányokon keresztül, induktív módszerrel fogja felfejteni azt a tudomány-közvetítő, tudományelemző diskurzusrendszert, amelyet érvényesít mind a „helyi érdeken” túlmutató szakértelem bemutatásakor, mind pedig azoknak a kutatásoknak, megállapításoknak a felvezetésekor, értelmezésekor, összefoglalásakor, melyek – jóllehet nagyrészt nemzetközi szaktekintélyek által kidolgozott metodikára lapulnak, de – leginkább „idehaza” érvényesülnek, applikálhatóak.

Az általunk áttekintett, természettudományos típusú vagy műszaki információt tartalmazó cikkek elemzése által értelmezhetjük azokat a vehikulumokat, melyeken közlekednek azok az aktualitásokat „transzcendáló” információk, melyek – akár lokális kötődésűek, akár regionálisak, ritkább esetben kontinentális és elvétve globális léptékűek⁴ – meghatározzák a közbeszédet azáltal, hogy a média referenciaszintre emeli őket.

Érdemes lenne arról is beszélni, hogy a Romániában működő, magyar nyelvű hírportálok miképpen viszonyulnak a „Tech-” és „Tudomány-” típusú rovatokhoz, illetve azok milyen „történetiséggel” rendelkeznek – pl. egyesek ha tartottak is fenn, mint pl. a Transindex⁵, mostanra leépítették, illetve specializálták. Hogy példánkánál maradjunk: a Transindex most a legtöbb tudományos vonatkozású cikkét a Think Outside the Box – TOTB rovatba tölti fel,⁶ ám itt inkább természetvédelmi problémák boncolgatása folyik, a környezetvédelemmel kapcsolatos híreket listázzák, illetve elemzik.⁷

Első áttekintésre látszik, hogy a romániai (erdélyi) magyar online médiában az a hírcsoport, amely az „anyaország” sok meghatározó internetes médiumában meghatározó adatforgalom-generáló, itt csak elszórtan, rendszertelenül bukkan fel, ebből a perspektívából, az esettanulmány módszertanával felmérhetetlen frekvenciával. Természetesen észszerű lenne átfogó tematikai áttekintéseket készíteni, ahol komplex kódolásokkal ki lehetne deríteni az egyes lapokban előforduló „Tech-”- és „Tudomány-”-témakörbe tartozó cikkek, információ(morzsa)k előfordulásának rendszereit, de ez a vállalkozás túlmutat az egyedül dolgozó médiaelemző lehetőségein – emiatt döntöttünk az esettanulmányok, illetve az induktív metodika alkalmazása mellett.

Például a Maszol⁸ hírportál ingadozó tudományhír-szolgáltató, és a bekerülési rendszer is esetlegesnek tűnik – legalábbis így, a makroadatbázisok által szol-

gálatott analitikus áttekintési lehetőség nélkül, míg a Transindex TOTB-rovata erősen következetesen és viszonylag állandó tematikákban szolgáltat információkat az érdeklődőknek.

Viszont a Maszol-ra is jellemző a tudományos információk publikálása, ám itt inkább előfordul az, hogy nem a lap szerkesztői „rostálják össze” az információt, hanem jellemzően külső szakembert kérnek fel tudományos vélemény, analízis közlésére. És, sikeres hírportálhoz méltóan, ezt legtöbbször égető aktualitásokhoz kapcsolják. Ilyen pl. a Románián 2019 januárjában átsöprő influenzajárvány, amely sok végzetes, tragikus esettel is járt,⁹ amelynek következményeképpen a portál interjút készített egy virológussal, aki tárgyilagosan elemezte a fennálló helyzetet.¹⁰ Természetesen azt a cikket a Társadalom rovatba integrálták, mert, jóllehet inkább tudományos információkat ismertet (a veszélyeztetettek csoportjainak ismertetése, oltási, kezelési útmutatók stb.), azonnali „használhatóságuk” miatt ezek az értesülések a cikk megjelenésének időszakában közvetlenebbül kapcsolódnak a mindennapok megéléséhez, mintsem a tudomány generális és absztrakt „viselkedéséhez”, vagy a technológia rendszerezéséhez.

Ugyanakkor természetes az, hogy egy hírportál saját rovattagolását is felülírja azon célból, hogy láthatóbbá tegyen egy írást. Itt most nem mellőzendő szempontként említjük azt is, hogy elképzelhető gazdasági típusú mechanizmusok intervenciója is: a viszonylag „lent”, tehát a rovatlista figyelemből általában kikerülő zónájában (lent, jobb oldali széleken stb.)¹¹ elhelyezkedő „Tech-Tudomány”-tematikájú rovatban kisebb – utólagos – felkeresettséget kapna a 2019. jan. 29-én a maszol.ro nyitóképernyőjére feltöltött írás, mint azokban az „elrejtett”, általában célzottan felkeresett, műszaki és tudományos újdonságokat, érdekességeket taglaló rovatokban, jóllehet ennek az interjúnak (amelyet Szász Zsófia Molnár Géza kolozsvári virológussal készítet) inkább tudományos a hangvétele.¹²

Ugyanakkor, mint fentebb is jeleztük, a forgalomban és tartalomban vezető magyarországi portálok rendszeres tudományoshír-szemléket közölnek, több alkalommal támaszkodva külföldi forrásokra (esetenként beszélhetünk ezek fordításáról, de, komolyabb, nagyobb léptékű munkák esetén források összesítéséről, feldolgozásáról, értelmezéséről is). Az ilyen típusú híradások olyan eseményekre, folyamatokra nyitnak horizontot, amelyekre általában nem képesek a tágabban vagy szorosabban „helyi érdekű” híradások, és alkalmanként-esetenként segíthetnek ezeket a lokális történéseket – melyekről rendszeresen beszámolnak a hírcsatornák – olyan értelmezési közegekbe emelni, ahol az ismertett helyzeteknek feltűnhet azon kontextusa is, ahol ezeknek *más értelmeik* is megjelenhetnek, nem csak azok, amelyet – legtöbbször implicit módon – nekik tulajdonít egy-egy, ideológiailag nem mindig semleges beszámoló.

Ugyanakkor el kell ismernünk, hogy az olyan, viszonylag kis publikumot kiszolgáló hírportálok, mint a Maszol vagy a Transindex nem tarthatnak fenn olyan árnyalt, gazdag tartalmú tech- és tudományos rovatot, mint pl. a magyarországi Index vagy az Origo. Nem ismerjük a szerkesztőségek belső működésének rendszereit, így nem tudhatjuk, hogy milyen döntések állnak az ilyen típusú információk „szórt” közvetítése mögött (szemben pl. az Index vagy Origo teljességre, általánosságra törekvő tech- és tudományismertető rendszerei mögött), vi-

szont feltételezzük azt, hogy a már meglévő, magyar nyelvű és erős, technológia és tudomány terén avatott, gyakorlott szerkesztőkkel dolgozó, *ugyanolyan könnyen* elérhető magyarországi rovatokkal egyszerűen nem érdemes versenyezni az olvasók figyelméért...

Ugyanakkor itt is tetten érhetjük a „helyi érdekűség” kiemelő hatását. Kiugró példaként említhetjük pl. a „zömök sárkány”¹³ csontjainak megtalálását övező médiavisszhangot, amely szinte precedens nélküli nemzetközi sikerként vonult be az erdélyi magyar tudománytörténetbe.

A felfedezést természetesen számos tudományos médiumban leközölt írásban is elemezték,¹⁴ ám a Kárpát-medence mind magyar, mind román nyelvű médiája erőteljesen reflektált erre, az eddigi tudásunk szerint egyedi leletre. 2010-ben az Index Tudomány rovata rövid híradásban számol be erről a hírről¹⁵, de a szoroson tudományos témákkal oly nagymértékben foglalkozó Krónika is ismerteti a felfedezés körülményeit. Az információit egy sajtótájékoztatóból származtató, 2010-es keltezésű Krónika-cikk¹⁶ sajnos nincs szignózva. Az Index ugyanakkor az MTI-től veszi át az értesülést, ami amiatt érdekes, mert 2010. augusztus 31-i keltezésű, míg a netre feltöltött Krónika-cikk 2010 szeptember 2-i dátumot visel – azt a dátumot, amikor a sajtótájékoztató zajlott. Az MTI-hír valószínűleg az Erdélyi Múzeum-Egyesület sajtótájékoztatót előkészítő híradásából vett át információkat.¹⁷ Ugyanakkor valószínűsíthetjük, hogy az MTI-nek erdélyi magyar tudósító juttatta el az értesítést.¹⁸ Az „itthon” talált, hazai kutató által feldolgozott tudományos lelet tehát ország- és kulturális határokon is átsegítette a médiákat, és szerzett ismertséget – pozitív hangvétellű mediabeszámolók garmadájában – többek közt két magyar kutatónak, Vremir Mátyásnak és Csiki Zoltánnak.

Ugyanakkor tanulságos annak a pteroszaurusznak is a média-utóélete, amelyről 2013-ban lett MTI-hír, és amelyet szintén Vremir és munkacsoportja fedezett fel, ám amelyet közel sem övezett akkora médiafigyelem, mint az azelőtt megtalált és bemutatott „zömök sárkányt”. A szintén a tudományos elemzés megjelenése utánra időzített hazai médiatájékoztató és az azt követő, MTI-közvetítéssel a Kárpát-medence magyar nyelvű médiáiban szétterjedő információhullám rendszere már magán viseli a „zömök sárkány” fossziliái körüli sajtótörténekekből lecsapódott tanulságokat – jóval strukturáltabb az információ-visszaadás, a legtöbb esetben történik hivatkozás a „premier”-re, vagyis a raptorszerű ragadozó megtalálására, ám mindezek ellenére ez az őshüllő szűkebb kört „repült”, mint annak idején amekkorát „futott” a Balaur bondoc...¹⁹ Érvényesült tehát az „újdonság törvénye”, amely jellemző a híradás ritmikájának alakulására – tehát a tematika, a szoroson tudományos értesüléshalmaz nem írta felül az általános médiajellegzetességet, amely szerint egy (típusú) történeusről az első értesítés, az első híradás erős „hullámokat” tud vetni a médianyilvánosságban, míg a hasonló (vagy ugyanolyan) eseményekről szóló médiaértesítések nem mindig keltik fel oly mértékben a közönség (alkalmanként más médiaorgánumok) figyelmét, mint az első beszámolók.

Óriási léptékű különbséggel, de hasonló jelenségről beszél a TV By The Numbers is, amely csak az Egyesült Államokban közel 125 millió nézőt szögezett 1969-ben a tévéképernyők elé,²⁰ míg az utolsó, 1972-es Apollo-17-misszió ese-

tében a New York Times arról panaszkodik, hogy az immár „bejáratottnak” is nevezhető holdra szállás nem váltotta ki azt a „közösségi” visszhangot, amelyet el lehetett volna várni egy ilyen, *interplanetáris* hatáskörű történetétől – mindazon tényezők ellenére, hogy 1972-ben már hatékonyabb közvetítési technológiákkal rendelkeztek, mint 1969-ben.²¹

Természetesen ilyen esetekből nem vonhatjuk le azt a tanulságot, hogy *minden* tudományos esemény iránti érdeklődés csökken idővel – és főleg amiatt nem tehetjük meg, mert az 1969-es, első holdra szállást az Egyesült Államok amolyan propagandafilmként is kezelte, és a tudományos vonatkozású esemény precedens nélküli közönségsikeréhez nagymértékben hozzájárult az is, hogy az eseményt előkészítő, beharangozó híradásokban erősen jelen volt az ideológiai „kontamináció” is, ami valószínűleg befolyással volt az esemény média-népszerűségére.²² A „Balaur bondoc” esetében is feltételezhetjük, hogy a magyar nyelvű mediavisszhang erősségére rásegített az is, hogy a leletet megtaláló, illetve feldolgozásában segítő kutatók (Vremir és Csiki) magyar nemzetiségűek, ám ebben az esetben kiváló példájára bukkantunk a tudományos együttműködés szellemiségének tiszteletben tartására: egyetlen, általunk olvasott (újság-, portál-)cikk sem helyez hangsúlyt az említett tudósok nemzetiségére, hanem kizárólag a tudományos felfedezés fontosságát hangsúlyozza. A tudományos teljesítmény kultúrákon átívelő fontosságának elismeréseként 2010 szeptemberében az *Evenimentul Zilei* című médiaorgánum online kiadása terjedelmes interjút közöl Csiki Zoltánnal, aki részletesen ismerteti mind a lelet megtalálásának, mind a feldolgozásának paramétereit.²³ Anélkül, hogy több példát idéznénk, kijelenthetjük, hogy a hírportálok tudomány-népszerűsítő cikkei – még ebben a kiegyensúlyozottnak nem mondható, Kárpát-medencei információáramlásban sem – nem térnek el az objektív beszámoló hangnemétől.

Igaz, a „zömök sárkány” esetében a magyar mediavisszhang olyan, metonimikus kötődésű elemekre is alapozott, mint a „legendás” Nopcsa Ferenc báró által talált különleges csontok körül kialakult, mitológiai elemeket sem nélkülöző médiaszongás,²⁴ amely segíthetett a „Balaur”-nak abban, hogy a pteroszaurusz fölé repüljön – hírnévben legalábbis.

Ennek a – tudományos világban hely-telennek is minősíthető – mítosz-nak érdekes fejezete zajlott le 2015-ben, amikor a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem kiállítóterme helyet adott egy, a mai Románia területén fellelt dinoszauruszmaradványokat és különleges dinoszauruszrekonstrukciókat bemutató kiállításnak, amelyet, amellet, hogy hangzatos közönségsikernek örvendett, a sajtó is örömmel köszöntött, mint a város egyik legjelentősebb tudomány-népszerűsítő eseményét.²⁵ Azonban a rajongás és az elismerés hangja mellé ironikus mellézköngék is vegyültek: a Szabó Tünde által írt, könnyed, „fiatalos” hangvétellű cikk, amelyről már a címe is sejteti, hogy az eseményen kívül egyéb-ről is fog szólni (*Erdélyi dinoszauruszok, szevasztok!*), a kiállítás, valamint annak tárgyának (az „utolsó erdélyi dinoszauruszok”) az ismertetése mellett hangsúlyos kitérőket tesz a vonatkozó leletek „magyar vonatkozásainak” nem megfelelő tállalásáról, cinikusan véleményezi a kifüggesztett ismertetőket, és, ami számunkra is az egyik legnagyobb tanulsággal bír, hiányolja a *szórakoztató*, érdekes, *könnyed*

hírkörítést a szárazon, a „sivár, lapos, kilúgozott huszadik századi” módon tált kiállításból: „Nemcsak a magyar nyelvű feliratokat hiányolom az információs táblákról és a kiállítás kisfilmjéről, ha már az egészet a saját multikultijával hengező BBTE rendezte, hanem az izgi információkat – Silye Lóránd mutatta meg azt is, mit kell nézni a dinótojásokon – és a rengeteg sztorit, ami ezekhez az őslényekhez és felfedezésükhöz kapcsolódik”.²⁶

A Főtér portálon megjelenő cikkben ezúttal nem a honlapon a BBTE-vel szemben többször is kihangsúlyozott kritikus attitűdöt²⁷ elemezzük, hanem azt a „Candide”-izmust, amellyel általában a *kicsit is érdeklődő közösségek* rácsodálkoznak a különleges tudományos eseményekre, az ezekről szóló híradásokra, beszámolókra, tévéadásokra, dokumentumfilm-sorozatokra. A média képviselőit pedig besorolhatjuk ebbe a „kicsit is érdeklődő” közösségbe – ugyanis ők, a mediálók cselekszik azt, hogy az analógiás leképezés eszközeivel közel hozzák közönségükhöz azokat a történéseket, amelyekkel ők is kapcsolatba kerülnek.

Gunther Kress, Carey Jewitt, Jon Ogborn és Charalampos Tsatsarelis arról érvelnek alapos tudománypedagógiai kézikönyvükben, hogy a (főleg tudományos) információ átszármasztásakor érdemes „multimodális” konstrukciókat alkalmazni, vagyis úgy kontextualizálni a tudományos értesítéseket, hogy azok *szervesüljenek* egy-egy adott kultúra horizontjába, hogy viszonyíthatóak legyenek olyan közvetlenségekhez, melyekhez szívesen viszonyulnak.²⁸ És, azt hiszem, nem kell hivatkozást ideírunk ahhoz, hogy kijelentsük: az a pragmatikus életbe integráló idegenségmegmutatás érdekes, amely úgy retorizált, hogy az új információ idegenségét a „befogadó kultúra” otthonosságába tudja illeszteni, amely viszonylatában felsejlik az információ új-sága. A retorizálás fontossága mellett meg hadd érveljünk Babitscsal, aki „az összes tudományt úgy határozta meg, mint a retorika részét”.²⁹

Ezt a (típusú) retorikát hiányolta tehát Szabó a kiállított dinoszauruszok analitikus környezetéből, azt az „izgi” felvezetőt, amely megmutatja, hogy ahhoz képest, amit eddig tudunk ezekről az állatokról, mivel egészül ki a tudásunk, és ez a tudás miképpen szöhető bele mindennapjaink kulturális tájékozódási rendszereibe?

Ahhoz, hogy a múltból származó, a föld alól *kiásott tudás* milyen típusú információként épült be a *tudománytól (még nem jelentős mértékben)* „kontaminált” közösségi tudatba, Paul Sébillot ad kimerítő leírást folklór-kismonográfiájában, amelyben arról értekezik, hogy a (francia) paraszti kultúrák a föld alól előkerülő, idegennek ható leleteket (mi idesorolhatnánk akár az ősi, mára már kihalt állatok csontjait is...) legtöbbször sátáni motívumokkal írták le, transzcendentális rendszerben értelmezték, korábban meglévő narratív motívumok, vándortörténetek, mondák kontextusában.³⁰ Báró Nopcsa Ferenc kalandos életét, titokzatos utazásait, a köznép számára érthetetlen szenvedélyét a barlangok, a (fosszilis) csontok iránt hasonló narratívába helyezi még a vele korabeli (mediatikus) értelmezérendszer is,³¹ mi azonban mindezt a figyelemfelkeltő, valószínűleg az utólagosan létrehozott, tervezetten, tudatosan generált médiamítosz-kiépítés aspektusaként értelmezzük, amely azonban tulajdonképpen a Sébillot által is leírt *mitológia-gondolkodás* modern narratívákkal és referenciákkal történő újjábeszélése.

Ebben a vonatkozásban érdekes ugyanakkor a BBTE-n tartott dinoszauruszkiállítás *mitologikus relokációja* is, hiszen „Erdély utolsó dinoszauruszai” egyértelműen akkor éltek, amikor a mai Erdélyről sem geomorfológiai, sem politikai formációként nem beszélhetünk (még),³² viszont ahhoz, hogy metonimikusan kössék a tudomány-népszerűsítő eseményt egy – akár marketing-szempontról is – „használható” érzelmhez, és pedig a lokálpatriotizmushoz, vagy, ha szelídebben akarunk fogalmazni, akkor *a szülőföldhöz való ragaszkodáshoz*, az anakronizmus tehát vállalt, és a vele járó tudományos tévedést kompenzálja a publikum lelkesedése – mindazok ellenére, amit Szabó fent kifejtett.³³

A múltban felfoghatatlanul távol lévő események ugyanúgy közvetlenül vagy közvetetten befolyásolják az életünket, mint bármely egyéb történet – ha tudatában vagyunk ennek, ha nem, viszont azért, hogy egy-egy, létezésünket meghatározó, tudományok által megállapított világjellemzőt tudatunkba emelünk, megváltozhat a kiválasztott entitáshoz való viszonyunk. Ennek a tudatosításnak, az amolyan intézményen kívüli, bevallottan változó intenzitású és hatékonyságú „néptanításnak” pedig mi lenne a leghatékonyabb eszköze, mint a tudományos referenciákat hatékonyan magába építő médiabeszéd, amely, a szintén változó hatékonyságú intézményes (iskolai) tanítás mellett, jelentős részt kellene, hogy vállaljon releváns információk operatív népszerűsítésében. Azt most nem tudjuk megmondani, hogy az ilyen típusú médiabeszédek milyen hatékonysággal működnek – kellene ahhoz széles körű és árnyalt társadalmi felmérés –, viszont elegendő csak körülnézni a román, magyar, angol nyelven elérhető tudomány-népszerűsítő csatornák között, ahhoz, hogy oly széles kínálatra bukkanjunk, amelyet nemhogy egy kutató, de jelentős létszámú, szervezett csoportok is nehezen tudnának monitorozni. És mi elsősorban amiatt beszélünk ezen cikkünkben ezekről a (főleg magyar vagy román nyelvű) Erdélyben (is) könnyen elérhető ismeretterjesztő platformokról, mert ezek médiapiacra való hangsúlyos jelenlétével is magyarazzuk azt (természetesen nem kizárva egyéb szociálpolitikai tényezőket sem), hogy a Romániában működő magyar nyelvű hírportálok nem fektetnek nagy hangsúlyt az ily típusú információk mediálására, és nem tanúsítanak rendszerességet sem.³⁴

Ugyanakkor még meg kell említenünk egy, a „zömök sárkány” esetével analóg médiatörténetet, amely, mint fent is írtuk, valósággal „felperzselte” a romániai magyar médiafigyelmet, és pedig az MTA tudomány-népszerűsítő honlaprésze által is szemlézett³⁵ Kis-tanulmányt.³⁶ A hír, hogy a Csomád hegység alatt fekvő vulkán (még) kitörhet, egyfelől ijesztően hathatott mind a közvetlenül érintettek (a térségben lakókra), másfelől meg, potenciális bekövetkezése esetén, érinti az eurázsiai kontinens középső részét – a viszonylag fokozott vulkanikus aktivitásról szóló híradás tehát beleillett a manapság eléggé elterjedt apokaliptikus/posztapokaliptikus médiakörképbe,³⁷ és, jóllehet nem beszélhetünk olyan aktív zónáról, mint pl. a németországi Laacher See alatti magmakamra, de erőteljes fenyegetésként történő feltüntetése illeszkedett a média „szenzációkereső” tendenciába, így ennek a viszonylag kis léptékű tudományos „expedíciónak” a médiahozadéka³⁸ jóval meghaladta azt a küszöböt, amelyet amúgy fenyegetés szint-

jén (jelenleg!) ténylegesen jelent ez az „alvó” vulkán a környék és Közép-Európa lakóira.

Ugyanakkor haszna is lehet annak, hogy ily „közönségsikereket” érhet el egy ilyen absztrakt, potenciális – viszont a nagyközönség által, a fentebb említett, esztétikummal is segített médiatörténéseknek (pl. a filmeknek) köszönhetően erősen közvetlenné, jelen lévőnek képzelt – eseményről szóló hír: az ilyen pszeudoszenzációk retorikájának és terjedési mintázatának az elemzése során kidolgozhatóak olyan médiamechanizmusok, melyekkel a tudományos típusú információkat nem kizárólag az érdekesség, hanem az őket megillető *érintettség* szintjén lehet kommunikálni a mindenkori közönségeknek. Hiszen, mint játékos és bensőséges hangulatú könyvbevezetőjében írja Barabási Albert-László: „gyermekként nagyon furcsának találtam, hogy a felnőttek milyen kevés tudással bírnak erről a hatalmas valamiről”³⁹ – tehát a Napról, amely tulajdonképpen meghatározza életünk minden mozzanatát, és mégis, a közvetlen érintettség esetén is (l. globális felmelegedés, ózonréteg vékonyodása, a Föld mágneses mezejének változásai stb.) legfeljebb az erős közvetettség és az absztrakt tudományosság világába rekednek azok az információk, melyek sokakat, még az asztrofizikában nem oly tájékozott médiafogyasztókat is, segíthetnének abban, hogy morálisabban és hatékonyabban lépjenek fel életük bizonyos területein.

Hivatkozások

Szerzőhöz köthető publikációk

B. P. E. (2017): *Négyszer nagyobb valószínűséggel halunk meg autóbalesetben, mint a svédek*. URL: http://itthon.transindex.ro/?cikk=26976&Negyszer_nagyobb_valoszinuseggel_halunk_meg_autobalesetben_mint_a_svedek. Letöltve: 2019. jan. 22.

Barabási Albert-László (2018): *A képlet. A siker egyetemes törvényei*. Libri Kiadó, Budapest.

Brusatte, Stephen L.–Vremir Mátyás–Csiki-Sava Zoltán–Turner, Alan H.–Erickson, Gregory M.–Watanabe Akinobu–Norell, Mark A., 2013: The Osteology of Balaur Bondoc, an Island-Dwelling Dromaeosaurid (Dinosauria: Theropoda) from the Late Cretaceous of Romania. *Bulletin of the American Museum of Natural History*, Number 374: 1–100. 2013.

Dinerman, Taylor (2009): *Apollo and America's Cold War*. URL: <http://www.thespacereview.com/article/1409/1>. Letöltve: 2019. jan. 22.

Fall Sándor–Erdély László (2017): *Mit keresett Károly herceg a kolozsvári Farkas utcában?* URL: https://foter.ro/cikk/20170529_mit_keresett_karoly_herceg_a_kolozsvari_farkas_utcaban_fotok. Letöltve: 2019. jan. 22.

Hála József (2002): Százhuszonöt éve született báró Nopcsa Ferenc. *Honismeret*, 2002/6.

Kis Boglárka–Mercédesz–Ionescu, Artur–Cardellinic, Carlo–Harangi Szabolcs–Baciu, Călin–Caracausi, Antonio–Viveiros, Fátima (2017): Quantification of Carbon Dioxide Emissions of Ciomadul, the Youngest Volcano of the

Carpathian-Pannonian Region (Eastern-Central Europe, Romania). *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, Volume 341, 15 July 2017.

Kress, Gunther–Jewitt, Carey–Ogborn, Jon–Tsatsarelis, Charalampos (2014): *Multimodal Teaching and Learning. The Rhetorics of the Science Classroom*. Bloomsbury Publishing, London–New Delhi–New York–Sydney.

O'Connor, John J. (1972): Apollo 17 Coverage Gets Little Viewer Response. *New York Times*, 14 December 1972.

Pataky Lehel Zsolt (2019), *Cserbenhagyásos gázolás történt Arad-Hegyalján*. URL: <https://www.maszol.ro/index.php/szajtato/107389-cserbenhagyasos-gazolas-tortent-arad-hegyaljan>. Letöltve: 2019. jan. 22.

Pataky Lehel Zsolt (2019a): *Elfogták a cserbenhagyó arad-hegyaljai gázolót*. URL: <https://www.maszol.ro/index.php/szajtato/107473-elfogtak-a-cserbenhagy-arad-hegyaljai-gazolat>. Letöltve: 2019. jan. 22.

Pop, Florina (2015): *Ultimii dinozauri din Transilvania, o expozitie cu fosile unicate descoperite în ultimii ani de paleontologii clujeni*. URL: https://adevarul.ro/locale/cluj-napoca/ultimii-dinozauri-transilvania-expozitie-fosile-unicat-descoperite-ultimii-ani-paleontologii-clujeni-1_551a7da0448e03c0fd13fb3a/index.html. Letöltve: 2019. jan. 22.

Pospai, Andrei (2018): *ALERTĂ! Primele cazuri de GRIPĂ din România! Ce tipuri de VIRUȘI umblă printre noi*. URL: <https://evz.ro/gripa-romania-virusi.html>. Letöltve: 2019. jan. 29.

Sébillot, Paul (1983): *Le Folklore de France. La Terre et le Monde Souterrain*. Éditions IMAGO, Paris.

Szabó G. Zoltán–Szörényi László (1997): *Kis magyar retorika. Bevezetés az irodalmi retorikába*. Helikon Kiadó, Budapest.

Szabó Tünde (2015): *Erdélyi dinoszauruszok, szevasztok!* URL: https://foter.ro/cikk/20150403_erdelyi_dinoszauruszok_szevasztok. Letöltve: 2019. jan. 22.

Szász Zsófia (2019): *Mi történik, ha kihirdetik az influenzajárványt? Virologust kérdeztünk*. URL: [https://www.maszol.ro/index.php/tarsadalom/107463-mi-tortenek-ha-kihirdetik-az-influenzajarvanyt-virologust-kerdeztunk\[Mi%20t%C3%B6rt%C3%A9nik,%20ha%20kihirdetik%20az%20influenzaj%C3%A1rv%C3%A1nyt?%20Virologust%20k%C3%A9rdezt%C3%BCnk](https://www.maszol.ro/index.php/tarsadalom/107463-mi-tortenek-ha-kihirdetik-az-influenzajarvanyt-virologust-kerdeztunk[Mi%20t%C3%B6rt%C3%A9nik,%20ha%20kihirdetik%20az%20influenzaj%C3%A1rv%C3%A1nyt?%20Virologust%20k%C3%A9rdezt%C3%BCnk). Letöltve: 2019. jan. 29.

Vremir M.–Kellner, A. W. A.–Naish D.–Dyke G. J. (2013): A New Azhdarchid Pterosaur from the Late Cretaceous of the Transylvanian Basin, Romania: Implications for Azhdarchid Diversity and Distribution. *PLoS ONE* 8(1): e54268.

Szerzőhöz közvetlenül nem hozzárendelhető publikációk

http://itthon.transindex.ro/?cikk=26413&Pert_vezettek_de_fellebbeznek_a_Pataretre_kilakoltatottak. Letöltve: 2019. jan. 22.

http://itthon.transindex.ro/?pp=45&Csaladrol_szolo_nepszavazas_percrol_percre. Letöltve: 2019. jan. 22.

<http://mihir.ro/ujra-kitorhet-a-csomad>. Letöltve: 2019. jan. 29.

- <https://www.portfolio.hu/gazdasag/egeszseggazdasag/romaniaban-mar-orszagos-influenza-jarvany-tombol.312255.html>. Letöltve: 2019. jan. 30.
- <http://regithink.transindex.ro/?tag=klimaegyezmény>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <http://szabadsag.ro/-/felveteleket-kuldott-a-hold-nem-lathato-oldalarol-a-csang-o-4-kinai-urszonda>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <http://szabadsag.ro/-/titokzatos-radiokitoreseket-eszleltek-a-melyurbol>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <http://think.transindex.ro/>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <http://vulkanologia.elte.hu/index.php?q=node/288>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <http://www.mti.hu>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <http://www.origo.hu/>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <http://www.trafic.ro/statistici/maszol.ro>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <http://www.trafic.ro/statistici/www.transindex.ro>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <https://evz.ro/dinozaurul-de-la-sebes-balaur-bondoc-era-un-pradator-teribil-foto-904743.html?v=347635&page=1>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://hvg.hu>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <https://index.hu/>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- https://index.hu/tudomany/2010/08/31/uj_dinoszauruszfajra_bukkantak_romaniaban/. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://kronika.ro/belfold/megszunt-az-uj-magyar-szo-nyomtatott-kiadasa>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- https://kronika.ro/szines/a_legepebb_romaniai_dinoszaurusz_lelet. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://kronika.ro/szines/megfejthettek-nagy-sandor-halalanak-tobb-mint-2300-eves-rejtelyet>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- https://mta.hu/tudomany_hirei/eloszor-mertek-meg-mennyi-szen-dioxid-aramlik-ki-a-csomad-vulkannal-107812. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://scinews.ro/balaur-bondoc-dinozaur-sau-pasare/>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://sg.hu/>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <https://sg.hu/>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://tvbythenumbers.zap2it.com/featured/moonwalk-draws-125-million-viewers-cbs-and-cronkite-win-big/>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://web.archive.org/web/20080814204056/http://tech.transindex.ro/>. Letöltve: 2019. jan. 25. Feltöltés dátuma: 2008. aug. 14.
- <https://www.maszol.ro/index.php/tarsadalom/107434-influenza-48-ra-n-tt-a-halalos-aldozatok-szama|||Influenza:%2048-ra%20n%C5%91tt%20a%20hal%C3%A1los%20%C3%A1ldozatok%20sz%C3%A1ma>. Letöltve: 2019. jan. 29.
- <https://www.maszol.ro/index.php/tech-tudomany/107477-kilenc-banyaszt-keresnek-egy-lengyelorszagi-banyaomlas-utan>. Letöltve: 2019. jan. 22.
- <https://yoast.com/demystifying-viewing-patterns/>. Letöltve: 2019. jan. 29.

Jegyzetek

1 Példa összevont „Technika”- és „Tudomány”-tematikájú rovatszerveződésre : <https://index.hu/>. Az *Origo* hírportál külön szervezi a „hard science” – főleg reáltudományok domíniumába tartozó – híreket (*Tech* rovat), és külön az inkább a történelmi, tágabb értelemben vett bölcsészettudományi, de biológiai híreket is (*Tudomány* rovat). Az <https://sg.hu> annak ellenére, hogy leginkább szorosan műszaki tematikájú híreket „olvas be” a kibertérbe, rendelkezik külön *Tudomány* rovattal is, amelyben a csillagászattól egészen a molekuláris biológiáig szórja a hírei tematikáját, míg az *IT/Tech* rovatot fenntartja a szorosan számítástechnikai vonatkozású értesítéseknek, elemzéseknek. A *HVG* online kiadása külön *Tech* című rovatot működtet, ezt is főleg műszaki és digitális technológiai újdonságok ismertetésére, esetleg szociális impaktjuk feltérképezésére, míg a többi nagyobb online portál által a „Tudomány”-os tematikába sorolt híreit szétszórja a közel tucatnyi rovatában.

2 L. pl. a [maszol.ro](https://www.maszol.ro/index.php/tech-tudomany/107477-kilenc-banyaszt-keresnek-egy-lengyelorszagi-banyaomlas-utan) esetén, ahol alétező *Tech Tudomány* rovatba olyan cikkek is besorolhatók, amelyek inkább tartoznak a közéleti, közérdekű aktualitások közé, mint a „szorosan” tudományos vagy technikai újítások, következtetések, megállapítások ismertetései. Példaként: <https://www.maszol.ro/index.php/tech-tudomany/107477-kilenc-banyaszt-keresnek-egy-lengyelorszagi-banyaomlas-utan>.

3 L. [SG.hu](https://sg.hu).

4 Globális fontosságú, „helyi érdekű” tudományos híradásra jellemzően kevés példát találunk. Potenciálisan globális léptékű eseményről történő, erdélyi magyar online médiában leközlött híradások jellemző, akár archetipikusnak is nevezhető példája a Csomád hegységben elvégzett vulkanológiai kutatások publikussá tétele, amely híradásözön – már ha megengedhetjük magunknak ezt az icipici ironiát – valóságos piroklasztáradatként öntötte el a Kárpát-medencei (implicit módon: az erdélyi) magyar nyelvű médiát. L. pl. Kis *et alii*, 2017. Ez a példa – a Csomád hegységben nyugvó vulkán lehetséges újra kitörésének gondolata – meghatározó volt hetekig mind az erdélyi, mind a Kárpát-medencei, magyar nyelvű médiaorgánumok számára, de a tudományos médiumokból a hírközlés világába „berobbant” értesülést számos nem magyar nyelvű médium is átvette.

5 L. pl. <https://web.archive.org/web/20080814204056/http://tech.transindex.ro/>. Feltöltés dátuma: 2008. aug. 14.

6 <http://think.transindex.ro/>

7 Külön figyelmet érdemel a 2015-ös párizsi klímacsúcs Transindex-médiaefedettsége, ahol ez a portál elfogulatlanul, ugyanakkor pozitív globáletikai normáknak elkötelezetten számolt be az ott törtétekről. L. pl. <http://regithink.transindex.ro/?tag=klimaegyezmeny>. Sajátos szerkesztői elvrendszerről árulkodik a bizonyítottan hatékony proökológiai elvek melletti feltétel nélküli elköteleződés, az amolyan „ökoetikusnak” is nevezhető szerkesztési elv maximalizálása. A Transindex portál amúgy sok olyan társadalmi problémával foglalkozik intenzíven, melyeket más online „hírújságok” kisebb figyelemmel kísérnek. Ilyen pl. az LMBTQ-kérdéskör aprólékos áttárgyalása (l. pl. <http://>

itthon.transindex.ro/?pp=45&Csaladrol_szolo_nepszavazas_percrol_percre), de a társadalom peremére szorult emberek iránti erős odafigyelés is tudatosan és következetesen vállalt attitűd (l. pl. a kolozsvári Patarét-problematikát a városvezetéssel és a szociális politikákkal szemben kritikus hangon tárgyaló cikksorozataikat, amelyekből most csak ezt idézzük példának: http://itthon.transindex.ro/?cikk=26413&Pert_vesztettek_de_fellebbeznek_a_Pataretre_kilakoltattak)

8 A „Magyar Szó Online” szavakból gyártott, szellemes és frappáns mozaikszó. Kiötlőjének kreativitása valószínűleg hozzájárult ahhoz, hogy a maszol.ro, az Új Magyar Szó nyomtatásban történő megjelenésének megszűnte után (2012, l. pl. <https://kronika.ro/belfold/megszunt-az-uj-magyar-szo-nyomtatott-kiadasa>), fel tudta küzdeni magát az online térben jóval otthonosabb Transindex mellé. A romániai internetes forgalommérő portál 2019. január 22-i kimutatásai szerint a maszol.ro-t 2018 januárjában összesen 376 882 látogató kereste fel, míg 2018 decemberében 472 013 látogató. A látogatottság „mélypontja” a sajtó- és köznyelv játékosabb fogalmazásai szerint az „uborkaszegzonban”, 2018 júniusában volt, 249 671 látogatóval, míg a látogatottság csúcsa 2018 májusában, 511 473 látogatóval (<http://www.trafic.ro/statistici/maszol.ro>). A Transindex ezzel szemben, szintén a trafic.ro mérései alapján 2018 januárjában 318 646 látogatót „köszönthetett”, míg 2018 decemberében 272 ezer kattintó kereste fel a honlapot. A Transindex maximuma 345 423 látogató volt, 2018 márciusában, és minimuma 242 729 érdeklődő, 2018 júliusában (<http://www.trafic.ro/statistici/www.transindex.ro>). Sajnos, nem áll módunkban elvégezni a Google Analytics-statisztikák áttekintését, mert oda olyan jellegű „azonosítókapukon” vezet csak a belépés, amelyekhez nekünk nincs feloldási lehetőségünk, és egyedül dolgozó médiaelemzőkként nem áll módunkban külső szolgáltatókkal együtt tevékenykedni...

Az egymás mellett haladó, hasonló „görbülési tendenciát” mutató látogatottsági adatok – még ez a kevés is, amelyet a trafic.ro ingyenesen kínál az érdeklődőknek – sok mindent elárulnak az elemzőknek a két lap részben eltérő „műsorpolitikájáról” is. Míg a Maszol „generális” híroldal, erősen szórt, közérdekű és „könnyebb”, bulvárosabb tematikával, addig a Transindex nagyon ritkán iktat be kínálatába ilyesmit. Pl. a maszol.ro-n rendszeresen olvashatunk súlyos vagy szerencsés kimenetelű autóbalesetekről. Esetenként még nyomon is követik az egyes autóbalesetek következményeit (l. pl. Pataky, 2019. és Pataky, 2019a.), amely tematikával a Transindex hasábjain csak a legritkább esetekben találkozunk, és akkor is leginkább egy-egy szociális jelenség következményeként mutatják be ezeket a szerencsétlen eseményeket, erősen kontextualizált társadalmi rendszerekbe illesztik a szinguláris történeteket. L. pl. B. P. E. (Balázsi Pál Előd), 2017.

9 Az elhalálozások magas száma miatt külföldi sajtóorgánumok is átvették a szomorú eseményekről történő beszámolókat. L. pl. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/egeszseggazdasag/romaniaban-mar-orszag-os-influenza-jarvany-tombol.312255.html>. Ugyanakkor a maszol.ro is rendszeresen beszámol az elhalálozottak számának növekedéséről (l. pl. <https://www.maszol.ro/>)

index.php/tarsadalom/107434-influenza-48-ra-n-tt-a-halalos-aldozatok-szama|||Influenza:%2048-ra%20n%C5%91tt%20a%20hal%C3%A1los%20%C3%A1ldozatok%20sz%C3%A1ma.).

10 Szász, 2019.

11 Irányadóként l. pl. a Yoast portál 2017-es elemzéseit, amely három fő „pattern”-be sorolja a weblapolvasás és – implicit módon – weblapdízajn elveit. Az általa említett F-mintázat azt írja le, hogy a balról jobbra történő tartalomkövetés folyamán az F „szára” felé gyöngül a leginkább a figyelem – a maszol.ro esetén itt „tartózkodik” a Tech Tudomány rovat, de az úgynevezett „Gutenberg-diagram” sem kedvez ennek a zónának. Egyedül a lelkiismeretes és erősen konzekvens, „hagyományos” olvasásgyakorlatot a kibertérben is implementáló „Z-pattern” jut el ebbe, a képernyő/weblap bal alsó sarkába strukturált tartalmakhoz. L. <https://yoast.com/demystifying-viewing-patterns/>. Viszont, mint fentebb is írtuk, az ilyen típusú, nem föltétlenül közérdeklődésre számot tartó (viszont ugyanakkor legtöbbször azt megérdemlő – l. lentebb a tudományos kontextualizáció fontosságát –, akár hírfolyamok keretén belül is) információk általában *keresett információk*, amelyeket érdeklődők követnek alacsony ingadozású kitarással. Itt érdekes lenne újra „kattintásstatisztikát” idézni, de elegendő pl. követni a hírek alján lévő, általában közösségi médiákkal összekapcsolt, gyors véleménynyilvánítási gombok számlálóinak állapotát, hogy meggyőződjünk ezen hírek iránti érdeklődések konstans mivoltáról.

12 A hatásvadászó, „kattintásbevonzó” címek közül említhetjük sok, bulváros hangnemű hírportál értesülésközlési gyakorlatát. Itt kiemeljük pl. az Evenimentul Zilei online kiadásának egyik tavalyi beszámolóját az akkori influenzajárványról, amely cikk tulajdonképpen hatékonyan és mérvadóan foglalja össze az influenzavírusok típusait, kitérve a különböző vírustörzsek sajátosságaira is, ám mindezek ellenére a szerkesztőség címhasználati rendszereiből kifolyólag az írás mégsem minősíthető tudományosnak. L. Pospai, 2018.

13 Románul: „balaur bondoc” – ugyanis a román (tudományos) nyilvánosság ezzel a névvel illetve az egyedülálló leletet. L. pl. a román nyelvű tudományos hírportál, a SciNews.ro vonatkozó cikkét, amely kitüntetett figyelemmel kezeli ezt a különleges leletet, és értékeli a lelet megtalálójának és értelmezőinek a teljesítményét. L. <https://scinews.ro/balaur-bondoc-dinozaur-sau-pasare/>.

14 L. pl. Brusatti *et alii*, 2013.

15 https://index.hu/tudomany/2010/08/31/uj_dinoszauruszfajra_bukkantak_romaniaban/.

16 https://kronika.ro/szines/a_legepebb_romaniai_dinoszaurusz_lelet.

17 <http://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/karmok-a-multbol-126730>. Az esemény 2010. augusztus 31-én zajlott le, Kolozsváron, az Erdélyi Múzeum-Egyesület székházában.

18 A Magyar Távirati Intézet – MTI – működéséről l. <http://www.mti.hu>.

19 L. Vremir *et alii*, 2013.

20 L. pl. <https://tvbythenumbers.zap2it.com/featured/moonwalk-draws-125-million-viewers-cbs-and-cronkite-win-big/>

21 O'Connor, 1972.

22 L. pl. Dinerman, 2009.

23 L. <https://evz.ro/dinozaurul-de-la-sebes-balaur-bondoc-era-un-pradator-teribil-foto-904743.html?v=347635&page=1>. Természetesen itt is tetten érhető a hatásvadász címadás: *Dinozaurul de la Sebeş* - „*Balaur bondoc era un prădător teribil*” (A szászsebesi dinoszaurusz. A „zömök sárkány” szörnyű ragadozó volt).

24 Erről l. pl. Hála, 2002. Szerzőnk röviden összefoglalja báró Nopcsa Ferenc őslénytani tevékenységét, valamint a személyét már életében övező rejtélyt, „hírgeneráló”, romantikus titokzatosságot – amelynek, *nota bene*, lehetett némi valóság alapja.

25 L. pl. Pop, 2015.

26 Szabó, 2015.

27 L. pl. Fall–Erdély, 2017.

28 Kress *et alii*, 2014, 52–54.

29 L. Szabó–Szörényi, 1997, 16. értelmezését.

30 Sébillot, 1983, 261–262.

31 L. fentebb: Hála, 2002.

32 L. pl. <http://palaeo.gly.bris.ac.uk/macro/islandrule/Hateg/Geology.html>. Kb. 70 millió évvel az Elopteryx nopcsai kihalása után alakul ki a ma ismert földrajzi és társadalmi-politikai berendezkedés a „térsgben”.

33 Szabó, 2015.

34 Az általunk már említett Transindex és Maszol mellett megemlíthetjük a nyomtatott változattal is rendelkező Krónikát, amelynél a Színesnek nevezett rovatban bukkanhatunk tudományos érdekességekről szóló beszámolókra. L. pl. az MTI-hírösszefoglaló alapján készült rövid cikket: <https://kronika.ro/szines/megfejtettek-nagy-sandor-halalanak-tobb-mint-2300-eves-rejtelyet>.

A Krónikával egy lapcsaládba tartozó Székelyhon portál nem is rendelkezik olyan rovatkategoróriával, amelybe találnának az ilyen típusú hírek.

A szintén nyomtatott kiadással is rendelkező Szabadság online kiadásának két rovatában, a Smart és a Húha „fejezetekbe” sorolva találjuk meg a hangulatos képekkel illusztrált tudományos érdekességeket, azonban itt is esetleges az információk típusa és a frissítés frekvenciája is. Pl. a Smart rovat MTI-hírösszefoglalón alapuló cikke, a <http://szabadsag.ro/-/titokzatos-radiokitoreseket-eszlelték-a-melyurbol> vagy a Húha rovatba sorolt <http://szabadsag.ro/-/felveteleket-kuldott-a-hold-nem-lathato-oldalarol-a-csang-o-4-kinai-urszonda> cikk kerülhetett volna egy rovatba is, mind tematikáját, mind pedig hangvételét tekintve. Mind a Szabadság, mind a Krónika esetében érezhető az MTI-összefoglalókból származó „hírmazsolázás-effektus”, de, jóllehet analóg tematikákkal dolgozik, az Index jóval következetesebb – valószínűleg a fent taglalt okok miatt.

Ugyanakkor a Szabadság online gyakran frissíti ezeket a rovatait, valószínűsítjük, hogy főleg a műszaki újdonságok iránt érdeklődő fiatal érdeklődők, olvasók „bevonására”.

35 https://mta.hu/tudomany_hirei/eloszor-mertek-meg-mennyi-szen-dioxid-aramlik-ki-a-csomad-vulkannal-107812

36 Kis *et alii*, 2017.

37 Elegendő említeni a katasztrófafilmek amúgy nem meglepő népszerűségét – itt, a teljesség igénye nélkül, kiemelünk néhány olyan, nagy közönségsikernek örvendő filmet, amely vulkánkitörés okozta katasztrófákat vitt be a köztudatba. Ilyen pl. a 79 A.D. (rend. Gianfranco Parolini), amely, jóllehet 1962-ben készült, dramaturgiája miatt hozzájárult ahhoz, hogy Pompeji városát a tomboló tűz apokalisziseként tüntesse fel Európa figyelmében. A 2014-es *Pompeii* (rend. Paul W.S. Anderson) a témának olyan posztmodern feldolgozása, amely dramaturgiai hiányosságait elég sikeresen hangsúlyozta a modern megjelenítési technológiával; de ott van a hasonló toposzokkal operáló, ám teljesen fiktív referenciákat használó 1997-es *Dante's Peak* (rend. Roger Donaldson) vagy a hihetetlenül látványos, de megengedhetetlenül drámaiatlan *2012*, amely a 2012-re „időzített” világvége-hangulatot felébresztendő készült még 2009-ben, Roland Emmerich rendezésében, és szintén vulkánokra is alapozva semmisítette (volna) meg a Terra jelenlegi arculatát (ironikusan hozzáfűzhetjük, hogy kizárólag saját esztétikumát égette fel...). Felsorolásunkat folytathatnánk, viszont célunk csak annyi volt, hogy ezáltal is illusztráljuk: a vulkánkitörés által bekövetkező „szemivilágvége” erős összetevője a kortárs populáris kultúrának. Feltételezhetjük tehát, hogy a Csomád hegység alatt lévő vulkán (potenciális) kitöréséről szóló hír sikeréhez hozzájárulhattak ezek az említett filmek (és műfaji rokonaik), gyakorlatilag „hipermediatikus eseményként” ültetvén el a köztudatban az ilyen típusú történeteket. Itt kell megjegyeznünk, hogy pl. az Anak Krakatoa 2018-as kitöréséről és az azt követő eseményekről szóló híradásokat nem soroljuk a tudományos hírek közé, mert míg a Kis-tanulmány magának a vulkánkitörés jelenségének okait vizsgálja egy szinguláris helyzetben, addig az indonéziai vulkánkitörésről szóló médiavisszhang, jóllehet rendelkezett tudományos valenciákkal is, inkább a „társadalmi” és „katasztrófa” rovatkategóriákba illik.

38 Hatalmas szórtsága, terjedelme miatt nem áll módunkban felleltározni még a magyar nyelvű portálok híradásait sem – áttekintésként viszont álljon itt a vulkanológus kutatók gyűjtése saját projektjük médiavisszhangjáról (ezeket nem tüntetjük fel külön a hivatkozásaink között): <http://vulkanologia.elte.hu/index.php?q=node/288>. Ebben a listában megtalálhatjuk többek közt a Transindex objektív híradását, amelyet az Origo hírfeldolgozásából emeltek át (2015. január 13.: transindex.ro, riport: Magyar kutatók aktív vulkánt találtak Székelyföldön – <http://think.transindex.ro/?p=37501>), a magyarországi Blikk hatásvadász című közlését (2014. február 14.: Blikk, híradás: Kitorhet a szunnyadó erdélyi vulkán? – http://www.blikk.hu/blikk_aktualis/kitorhet-a-szunnyado-erdelyi-vulkan-2...), de nem veszítünk semmit, ha nem olvassuk el a kutatók listájában nem szereplő Mihir?.ro székelyföldi portál <http://mihir.ro/ujra-kitorhet-a-csomad> című beszámolóját, amely tulajdonképpen a korábban közlésre került anyagok objektív hangnemű átdolgozása, szintén az Origóról származó cikkgerinc-információkkal.

39 Barabási, 2018. 7.